

Byla C-406/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. birželio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Krajský soud v Brně (Čekijos Respublika)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. birželio 20 d.

Pareiškėjas:

CV

Atsakovė:

Ministerstvo vnitra České republiky

Pagrindinės bylos dalykas

Skundas dėl atsakovės sprendimo, kuriuo pareiškėjo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas atmestas kaip akivaizdžiai nepagrįstas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti kai kurias 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (toliau – direktyva) nuostatas.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar kilmės šalies priskyrimo prie saugių taikant [direktyvos] 37 straipsnio 1 dalį kriterijus, nustatytas šios direktyvos I priedo b punkte, pagal kurį atitinkama šalis užtikrina apsaugą nuo persekiojimo ar netinkamo elgesio laikantis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintų teisių ir

laisvių, visų pirma tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal šios konvencijos 15 straipsnio 2 dalį, turi būti aiškinamas taip, kad jeigu atitinkama šalis nukrypsta nuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje numatytų įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju, kaip tai suprantama pagal šios konvencijos 15 straipsnį, ši šalis nebeatitinka šio kriterijaus, pagal kurį ji priskiriama prie saugių kilmės šalių?

2. Ar [direktyvos] 36 ir 37 straipsniai turėtų būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei draudžiama priskirti prie saugių kilmės šalių tik dalį trečiosios šalies, nustačius tam tikras teritorines išimtis, kurioms šios šalies dalies saugumo prašytojui prezumpcija negalioja, o jeigu valstybė narė priskiria atitinkamą šalį prie saugių su šiomis teritorinėmis išimtimis, tada taikant šią direktyvą visa atitinkama šalis negali būti priskirta prie saugių kilmės šalių?

3. Jeigu į kurį nors iš pirmiau nurodytų dviejų prejudicinių klausimų būtų atsakyta teigiamai, ar [direktyvos] 46 straipsnio 3 dalis, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad skundą dėl sprendimo laikyti prašymą akivaizdžiai nepagrįstu pagal [direktyvos] 32 straipsnio 2 dalį, priimto vykdant procedūrą pagal [direktyvos] 31 straipsnio 8 dalies b punktą, nagrinėjantis teismas privalo *ex officio* (net jei prašytojas nepateikia prieštaravimo) atsižvelgti į tai, kad dėl pirmiau nurodytų priežasčių šalies priskyrimas prie saugių prieštarauja Sąjungos teisei?

Nurodomos Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės nuostatos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 18 ir 47 straipsniai.

Direktyvos 11, 12, 40–42, 46 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnis, 31 straipsnio 8 dalis, 32 straipsnio 2 dalis, 36, 37 ir 46 straipsniai, taip pat jos I priedas.

Protokolas Nr. 24 dėl Europos Sąjungos valstybių narių piliečių prieglobsčio (toliau – Protokolas Nr. 24).

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 15 straipsnis ir Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso 3 straipsnis.

Nurodomos Čekijos teisės nuostatos

Pagal *Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu* (Prieglobsčio įstatymas Nr. 325/1999 (toliau – Prieglobsčio įstatymas) 16 straipsnio 2 ir 3 dalis, tarptautinės apsaugos prašymas atmetamas kaip akivaizdžiai nepagrįstas, jeigu prašytojas yra atvykęs iš šalies, kurią Čekijos Respublika priskiria prie saugių kilmės šalių, nebent prašytojas įrodo, kad jo atveju šios šalies negalima pripažinti saugia. Jeigu šio atmetimo sąlygos yra įvykdytos, prašytojo atitiktis prieglobsčio ar papildomos apsaugos

suteikimo sąlygoms ir tai, ar prašytojas pateikė įrodymų, patvirtinančių, kad jam gali grėsti persekiojimas arba didelė žala, nevertinama.

Pagal Prieglobsčio įstatymo 3d straipsnį, tarptautinės apsaugos prašymą teikiantis asmuo turi teisę likti Čekijos Respublikos teritorijoje, tačiau tai nesuteikia jam teisės prašyti išduoti leidimą gyventi šalyje. Pagal 2 straipsnio 1 dalies b punktą, užsienietis turi tarptautinės apsaugos prašytojo statusą iki termino pateikti skundą pabaigos ir kol trunka teismo procesas, kuriame pagal *Soudní řád správní* (Administracinio proceso kodeksas) nagrinėjamas skundas dėl ministerijos sprendimo, jeigu šis skundas sustabdo sprendimo vykdymą, arba tol, kol apygardos teismas priims nutartį atsisakyti sustabdyti vykdymą, jeigu užsienietis to prašė. Pagal Prieglobsčio įstatymo 32 straipsnio 2 dalį, skundo dėl sprendimo pateikimas pagal Prieglobsčio įstatymo 16 straipsnio 2 dalį nesustabdo sprendimo vykdymo. Pagal Prieglobsčio įstatymo 85b straipsnio 1 dalį, priėmus sprendimą atmesti tarptautinės apsaugos prašymą kaip akivaizdžiai nepagrįstą (jeigu sprendimo nepanaikino teismas) arba apygardos teismui priėmus nutartį atsisakyti sustabdyti vykdymą (jeigu to buvo prašoma), ministerija *ex officio* įpareigoja užsienietį išvykti iš šalies ne vėliau kaip per vieną mėnesį.

Pagal Prieglobsčio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies k punkto 3 papunktį, saugia kilmės šalimi laikoma šalis, kuri yra ratifikavusi tarptautines žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijas (įskaitant su veiksmingomis teisių gynimo priemonėmis susijusius standartus) ir jų laikosi. Pagal *Vyhláška č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon o dočasné ochraně cizinců* (Potvarkis Nr. 328/2015, kuriuo įgyvendinamas Prieglobsčio įstatymas ir Įstatymas dėl laikinosios užsieniečių apsaugos) (toliau – potvarkis), Moldova, išskyrus Padniestrę, priskiriama prie saugių kilmės šalių.

Pagal *Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní* (Įstatymas Nr. 150/2002, Administracinio proceso kodeksas) (toliau – Administracinio proceso kodeksas) 73 straipsnį, gavęs pareiškėjo prašymą ir išklausęs atsakovo nuomonę, teismas sustabdo skundžiamo sprendimo vykdymą, jei dėl sprendimo vykdymo ar kitų sprendimo teisinių padarinių pareiškėjas patirtų žalą, kuri, palyginti su žala, kurią dėl sprendimo vykdymo sustabdymo galėtų patirti kiti asmenys, būtų neproporcingai didesnė, jeigu tai neprieštarauja svarbiam viešajam interesui.

Pagal Administracinio proceso kodekso 76 straipsnio 1 dalies c punktą, teismas panaikina skundžiamą sprendimą dėl proceso taisyklių pažeidimų, susijusių su šiurkščių administracinės institucijos vykdomos procedūros reikalavimų pažeidimu, jeigu dėl šio sprendimo galėjo būti priimtas neteisėtas sprendimas dėl bylos esmės.

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos apibūdinimas

- 1 Iš Moldovos atvykęs pareiškėjas 2022 m. vasario 9 d. pateikė tarptautinės apsaugos prašymą Čekijos Respublikoje (toliau – ČR). Pareiškėjas motyvavo savo prašymą tuo, kad sulaukia grasinimų iš nežinomų asmenų. 2015 m. pareiškėjas

tapo liudininku įvykio, per kurį automobilis mirtinai partrenkė šaligatviu ėjusį žmogų. Pareiškėjas visa tai matė. Kaltininkas pasišalino iš įvykio vietos. Pareiškėjas iškviėtė greitąją pagalbą ir policiją. Tą pačią naktį į jo namus atvažiavo kažkokie žmonės. Jie mūvėjo balaklavas. Šie žmonės išvežė jį į mišką ir sumušė. Pareiškėjas iš ten pabėgo. Grįžo namo, nuvežė dukterį laikinai prižiūrėti pažįstamai ir kreipėsi į policiją. Vėliau dukra išvažiavo į saugią vietą pas Kazachstane gyvenančią savo motiną. Policija nurodė, kad ištirs nusikaltimą, tačiau, kadangi kaltininkas yra nežinomas, padėti pareiškėjui negali. Pareiškėjas iš baimės nebegrįžo namo. Jis slapstėsi pas draugus. Vis dėlto po dviejų dienų nuvažiavo namo ir pamatė, kad jo namai sudegę. Po šio įvykio pareiškėjas pabėgo iš Moldovos. Pažįstamas parūpino jam Rumunijos pasą. Pareiškėjas su šiuo pasu atvyko į Čekijos Respubliką. Buvo grįžęs į Moldovą 2016 ir 2019 metais. Tačiau stengėsi, kad apie tai nesužinotų niekas, išskyrus jo pusbrolius. Policija šią bylą tiria jau septynerius metus. Tačiau kaltininkas iki šiol nesurastas¹. Pareiškėjas jokio skundo dėl policijos vykdomo tyrimo nepateikė.

- 2 Pareiškėjas pateikė tarptautinės apsaugos prašymą (toliau – pareiškėjo prašymas) siekdamas įteisinti savo statusą Čekijos Respublikoje. Pripažino, kad 2016 m. administracine tvarka jį buvo nurodyta išsiųsti iš šalies dvejiems metams, nes dirbo pagal suklastotą Rumunijos pasą. Vėliau, 2020 m., jam buvo įteiktas įpareigojimas išvykti iš šalies, o 2022 m. sausio 23 d. šis įpareigojimas buvo pakartotas.
- 3 2022 m. kovo 8 d. sprendimu (toliau – sprendimas dėl atmetimo) atsakovė pareiškėjo skundą atmetė kaip akivaizdžiai nepagrįstą pagal Prieglobsčio įstatymo 16 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į tai, kad Čekijos Respublika priskiria Moldovą (išskyrus Padniestrę) prie vadinamųjų saugių kilmės šalių, kaip nurodyta potvarkyje. Atsakovė taip pat surinko iš įvairių šaltinių informaciją apie politinę padėtį, saugumą ir žmogaus teisių apsaugą Moldovoje.
- 4 Jeigu pareiškėjas atvyko iš saugios kilmės šalies, jam tenka pareiga įrodyti, kad jo atveju atitinkamos valstybės negalima priskirti prie saugių, o to, atsakovės manymu, pareiškėjui nepavyko įrodyti dėl šių priežasčių:
  - 1) Sprendimo priėmimo metu nebuvo pranešimų, esą ginkluotas konfliktas kaimyninėje Ukrainoje išsiplėtė į Moldovą.
  - 2) Nors valstybiniam režimui besipriešinančių asmenų persekiojimo, visų pirma nesirenkamojo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn ir baudimo, atvejų buvimo negalima atmesti², pareiškėjas šių asmenų kategorijai nepriklauso.

¹ Panašu, kad policija numano, kas įvykdė žmogžudystę, tačiau negali nieko įrodyti dėl šio tariamai jau 25 metus ieškomo asmens.

² Pagal 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (toliau – Direktyva 2011/95) 9 straipsnį.

- 3) Kalbant apie nežinomų asmenų grasinimus, jų buvo sulaukta dar 2015 metais; po to pareiškėjas du kartus grįžo į tėvynę, tačiau jokia prieinama (pvz., ombudsmeno arba nepriklausomų organizacijų) apsauga nepasinaudojo.
- 4) Vienintelis pareiškėjo prašymo tikslas yra įteisinti jo tolesnį buvimą Čekijos Respublikoje.
- 5) Pareiškėjas apskundė atsakovės sprendimą, teigdamas, kad atsakovė tinkamai nenustatė faktinių aplinkybių, neišnagrinėjo pareiškėjo prašymo išsamiai, įvertinant subjektyvius pareiškėjo nuogastavimus, ir neatsižvelgė į sprendimo dėl atmetimo pasekmes.
- 6) 2022 m. gegužės 9 d. *Krajský soud* (Apygardos teismas) pareiškėjo prašymą³ sustabdyti sprendimo vykdymą patenkino dėl toliau nurodytų priežasčių:
  - 1) pareiškėjui Moldovoje grėstų didelės žalos pavojus dėl jam praityje žalą padariusių fizinių asmenų veiksmų;
  - 2) 2022 m. gegužės 8 d. prorusiški separatistų padaliniai Padniestrėje buvo mobilizuoti;
  - 3) Moldova pasinaudojo teise nukrypti nuo Konvencijoje nustatytų įsipareigojimų.
- 7) 2022 m. sausio mėn. Moldova paskelbė nepaprastąją padėtį dėl energetikos krizės. 2022 m. vasario 25 d. ši valstybė pranešė Europos Tarybai apie nukrypimą nuo įsipareigojimų pagal konvencijos 15 straipsnį, įskaitant 10 straipsnyje nustatytą teisę į žodžio laisvę. Dieną prieš Moldovos parlamentas, reaguodamas į Rusijos invaziją į Ukrainą, paskelbė nepaprastąją apgulties ir karo padėtį. 2022 m. kovo 3 d., t. y. penkios dienos iki atsakovės priimto sprendimo, kuriame į šią aplinkybę neatsižvelgta, Moldova, nurodžiusi šį naują pavojų saugumui, pakartotinai pasinaudojo teise nukrypti nuo įsipareigojimų pagal konvenciją. 2022 m. balandžio 28 d. Moldova pakartotinai paskelbė pratęsianti šį nukrypimą, nes Moldovos parlamentas 2022 m. balandžio 21 d. pratęsė nepaprastąją padėtį iki 2022 m. birželio 23 d.

Prejudicinių klausimų analizė

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia nustatyti, kokios yra toliau išvardytų aplinkybių pasekmės atitinkamos šalies priskyrimui prie saugių kilmės šalių, kai:

- a) ši šalis dėl nepaprastosios padėties pasinaudojo teise nukrypti nuo įsipareigojimų pagal Konvenciją,

³ Jeigu pareiškėjas nebūtų pateikęs šio prašymo, jis nebūtų laikomas tarptautinės apsaugos prašytoju, kuriam leidžiama būti Čekijos Respublikos teritorijoje.

b) valstybė narė priskiria šalį prie saugių tik dalies, o ne visos jos teritorijos atžvilgiu,

ir jeigu bent vienas iš šių sunkumų lemia, kad šalis nebepriskiriama prie saugių kilmės šalių,

c) ar administracinis teismas, nagrinėdamas skundą dėl sprendimo atmesti tarptautinės apsaugos prašymą, privalo atsižvelgti į šią aplinkybę *ex officio*.

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo (nukrypimas nuo įsipareigojimų pagal Konvencijos 15 straipsnį).

- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas pažymi, kad pagal direktyvos 36 ir 37 straipsnius, pakankamos apsaugos kilmės šalyje prezumpcija gali būti nugincyta dėl neatidėliotinių priežasčių. Vis dėlto valstybė narė privalo užtikrinti, kad direktyvos nuostatos būtų visapusiškai įgyvendintos⁴. Iš to matyti, kad tikrinamas sprendimą atmesti saugios kilmės šalies samprata grindžiamą prašymą, Sąjungos teismas privalo, kiek tai susiję su teise į veiksmingą teisių gynimo priemonę, ne tik įvertinti, ar prašytojas veiksmingai nugynė šią prezumpciją, bet ir iširti, ar apskritai šalis buvo įtraukta į saugių kilmės šalių sąrašą laikantis direktyvos.
- 9 Teisių ir laisvių, nustatytų, be kita ko, Konvencijoje, visų pirma teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal Konvencijos 15 straipsnio 2 dalį⁵, laikymasis direktyvos I priede įvardytas kaip vienas iš kilmės šalies priskyrimo prie saugių kriterijų.
- 10 Nukrypimas nuo įsipareigojimų, kylančių iš visų Konvencijos teisių, nuo kurių pagal Konvenciją galima nukrypti, be abejo, nereiškia, kad šios teisės „nebegalioja“. Tačiau dėl šio nukrypimo atitinkama valstybė įgyja didesnę laisvę jas riboti:
- a) palyginti su įprasta padėtimi, kuri nėra nepaprastoji, atitinkamos valstybės nacionalinės valdžios institucijos įgyja didelę diskreciją riboti šias teises⁶;
  - b) šių teisių ribojimas turi būti vertinamas kitaip, atsižvelgiant į du kriterijus:
    - i) atitikties taikymo sričiai, kuri yra griežtai būtina dėl nepaprastosios padėties, ir
    - ii) atitikties kitiems, iš tarptautinės teisės (pvz., iš Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto arba iš JT konvencijos prieš kankinimus,

⁴ Žr. 2018 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *A./Migrationsverket* (C-404/17) 25–26 ir 31 punktus.

⁵ Tai yra: teisė į gyvybę, išskyrus mirtį dėl teisėtų karo veiksmų, kankinimo uždraudimas, vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimas, taip pat bausmės be įstatymo draudimas.

⁶ Žr. 1978 m. sausio 18 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo plenarinės sesijos sprendimo *Airija prieš Jungtinę Karalystę* (peticijos Nr. 5310/71) 207 punktą.

kurių šalis yra Moldova, arba iš Ženevos konvencijų) kylantiems įsipareigojimams⁷.

- 11 Pasitelkus lingvistinį aiškinimą būtų galima daryti išvadą, kad dėl nukrypimo pagal Konvencijos 15 straipsnį atitinkama valstybė iš tikrųjų nebėra saugi. Taip ji pareiškia, kad nebegins teisių ir laisvių pagal Konvenciją, kaip buvo iki šiol. Šiuo klausimu reikia remtis direktyvos 42 konstatuojamąja dalimi, pagal kurią trečiosios šalies priskyrimas prie saugių kilmės šalių tos valstybės piliečiams negali suteikti absoliučios saugumo garantijos, ir jos I priedu, kuriame nustatyta, kad teisių, nuo kurių galima nukrypti, laikymasis yra pagrindas, o toliau teisės, nuo kurių nukrypti negalima, tik akcentuojamos. Panašiai taip pat galima remtis Protokolu Nr. 24, kuriame nustatyta, kad jeigu valstybė narė nukrypsta nuo įsipareigojimų pagal Konvenciją, kitos valstybės narės privalo priimti atitinkamos valstybės piliečio pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą toliau nagrinėti. Taigi kitos valstybės narės nebepriskiria nuo įsipareigojimų nukrypusios valstybės narės prie saugių kilmės šalių; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, ši išvada juo labiau darytina tuo atveju, kai nuo įsipareigojimų nukrypsta trečioji šalis.
- 12 Pagal antrąjį aiškinimo būdą siūloma laikytis požiūrio, kai valstybė, net ir nukrypusi nuo įsipareigojimų tebesilaiko iš Konvencijos kylančių teisių ir laisvių. Iš tikrųjų nukrypimas pats savaime nereiškia visiško Strasbūro žmogaus teisių apsaugos mechanizmo atsisakymo. Tai nėra konvencijos denonsavimas pagal jos 58 straipsnį, tai tik ypatinga šių teisių laikymosi tvarka esant „nepaprastajai padėčiai“, tačiau net ir esant šiai padėčiai atitinkama valstybė negali nukrypti nuo tam tikrų teisių.
- 13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra linkęs pritarti aiškinimui, pagal kurį nukrypimas pagal Konvencijos 15 straipsnį automatiškai lemia, kad atitinkama valstybė negali būti priskiriama prie saugių kilmės šalių.

Dėl antrojo prejudicinio klausimo (tik dalies kilmės šalies priskyrimas prie saugių)

- 14 Valstybių narių praktikoje galima rasti konkrečioms geografinėms vietovėms taikomų teritorinių išimčių⁸ arba individualių išimčių⁹, taikomų prašytojams iš

⁷ Žr., pvz., 2018 m. kovo 20 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo *Mehmet Hasan Altan prieš Turkiją* (peticijos Nr. 13237/17) 94 punktą ir Sprendimo *Şahin Alpay prieš Turkiją* 78 punktą).

⁸ Pavyzdžiui, Čekijos Respublika, Danija ir Suomija prie saugių kilmės šalių priskiria Gruziją, išskyrus Pietų Osetiją ir Abchaziją. Panašiai Kipras ir Čekijos Respublika ir toliau taiko išimtį prašytojams iš Ukrainos iš Krymo pusiasalio, taip pat iš Donecko ar Luhansko sričių. Vengrija priskiria JAV prie saugių kilmės šalių, tačiau tik tas, valstijas, kurios netaiko mirties baismės

⁹ Liuksemburgas priskiria Beniną ir Ganą prie saugių šalių, tačiau saugių tik vyrams. Savo ruožtu Danija Rusijos atveju taiko išimtį etniniams čečėnams, LGBTI prašytojams, Rusijos žydams ir politiškai aktyviems asmenims, kurie patyrė valdžios institucijų piktnaudžiavimą. Be to,

saugių kilmės šalių. Kipras, Danija ir Prancūzija prie saugių kilmės šalių priskiria visą Moldovą. Čekijos Respublika vienintelė priskiria Moldovą prie saugių kilmės šalių, taikydama išimtį Padniestrei.

- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad atitinkamos šalies priskyrimas prie saugių turi atitikti Sąjungos teisėje nustatytus reikalavimus. Teritorinių ir individualių apribojimų galimybė taip pat buvo aiškiai nustatyta 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvoje 2005/85/EB, nustatančioje būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse¹⁰, galiojusioje prieš dabar galiojančią direktyvą, tačiau pastarojoje direktyvoje ši galimybė jau aiškiai nenumatyta. Pasiūlymo dėl esamos direktyvos aiškinamajame memorandume nurodyta, kad šioje direktyvoje nebelieka pasirinktinės nuostatos, pagal kurią valstybėms narėms leidžiama taikyti saugios kilmės šalies sąvoką tik šalies teritorijos daliai. Todėl, jeigu direktyvoje, kurioje, priešingai nei prieš ją galiojusioje direktyvoje, nustatomi ne tik minimalūs, o bendrieji prieglobsčio procedūros reikalavimai, tokios nuostatos nėra, valstybės, kurios tam tikros teritorijos dalys neatitinka direktyvos I priede nustatytų reikalavimų, negalima priskirti prie saugių kilmės šalių.
- 16 Priešinga išvada neatitiktų direktyvos 36 straipsnio 1 dalies ir 37 straipsnio 1 dalies ir įtvirtintų nevienodą procedūrinį požiūrį: i) asmenį, atvykusį iš atitinkamos valstybės dalies, kuri priskiriama prie saugių, nes jis privalėtų nuginčyti saugumo prezumpciją, antraip jam gali būti nurodyta išvykti iš šalies neatsižvelgiant į konkrečias jo prieglobsčio prašymo pateikimo priežastis; ir ii) asmenį, atvykusį iš atitinkamos valstybės, kuriai taikoma teritorinė išimtis, galintį tikėtis išsamaus jo prašymo išnagrinėjimo ir, jei toliau paduodamas skundas, jo automatiško stabdomojo poveikio¹¹. Šis nevienodas požiūris taip pat lemia nepalankų nevienodą požiūrį, palyginti su prašytojais, atvykusiais iš valstybių, kurios apskritai neįtrauktos į saugių kilmės šalių sąrašą. Be to, nevienodas požiūris, grindžiamas kilmės šalies kriterijumi, prieštarauja Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso 3 straipsniui. Teritorinės išimtys taip pat neigiamai veikia tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą pagal Direktyvos 2011/95/ES 8 straipsnį.
- 17 Saugių kilmės šalių samprata yra tam tikra procedūros supaprastinimo priemonė prašymą nagrinėjančiai administracinės valdžios institucijai. Tačiau valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė naudotis šia supaprastinimo priemone tik dėl „neprobleminių“ valstybių, iš kurių (panašiai kaip iš Sąjungos valstybių narių) pabėgėlių arba teisę į papildomą apsaugą turinčių asmenų srautai tikrai mažai tikėtini. Tačiau šalys, kuriose valstybė veiksmingai nekontroliuoja teritorijos

Danijoje taip pat taikoma bendroji išimtis LGBTI prašytojams. Išimtis konkrečioms asmenų grupėms iš Armėnijos, Maroko ir Tuniso taip pat taiko Nyderlandai.

¹⁰ Žr. direktyvos 30 straipsnio 1 dalį.

¹¹ Šio nevienodo požiūrio padarinius atspindi 2015 m. liepos 23 d. Kanados Federalinio Teismo sprendimas *Y.Z. prieš Kanadą* (Pilietybė ir migracija), 2015 FC 892 (<https://bit.ly/3yAfhzx>).

dalies, stokoja šio „neprobleminio“ aspekto. Kraštutinis tokios šalies pavyzdys gali būti Ukraina.

- 18 Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas supranta, kad pirmiau apibūdintas požiūris nėra vienareikšmis (tai galiausiai rodo kai kurių valstybių narių praktika, pagal kurią jos ir toliau tam tikras šalis priskiria prie saugių, taikydamos teritorines arba individualias išimtis), ir pripažįsta, kad laikantis tokio požiūrio, kai galimybė taikyti teritorines išimtis aiškiai nenumatyta, galimas ir toks aiškinimas, kad pagal direktyvą jos nėra absoliučiai negalimos (nors Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė ko kito).

Dėl trečiojo prejudicinio klausimo (nagrinėjimas *ex officio*)

- 19 Bendros Europos prieglobsčio sistemos srityje pagrindinis vaidmuo tenka direktyvos 46 straipsnio 3 daliai¹², pagal kurią kiekvienam prašytojui užtikrinama *teisė į veiksmingą teisių gynimo priemonę*, jei jis nesutinka su sprendimu atmesti jo tarptautinės apsaugos prašymą. Veiksminga teisių gynimo priemonė turi apimti visapusišką faktinių aplinkybių, tiek teisės klausimų išnagrinėjimą *ex nunc* bent pirmosios instancijos teisme. Nagrinėjamoje byloje kyla klausimas, ar pagal šią nuostatą sprendimą priimančias teismas privalo *ex officio* patikrinti, ar atitinkamos šalies priskyrimas prie saugių atitinka šios direktyvos I priedą. Šioje nuostatoje galimybė priimti sprendimus *ex officio* aiškiai nenumatyta¹³.
- 20 Kalbant apie Čekijos Respubliką, kyla klausimas, ar teismas savo iniciatyva (ir jeigu pareiškėjas nepateikia prieštaravimo) privalo patikrinti, ar nurodymas potvarkyje, kad atitinkama šalis yra saugi kilmės šalis, atitinka direktyvą, ir nuspręsti, kad atsakovė negali priimti sprendimo pagal Prieglobsčio įstatymo 16 straipsnio 2 dalį, jeigu nustato, kad potvarkis šiuo aspektu prieštarauja direktyvai.
- 21 Pagal nacionalinę jurisprudenciją administracinis teismas privalo *ex officio* atsižvelgti į procedūros reikalavimų pažeidimą, padarytą dėl to, kad administracinė institucija priėmė sprendimą, kuris nėra galimas dėl konkretaus atvejo procedūrinių aplinkybių¹⁴. Hipotetiškai tai galėtų būti taikoma situacijai, kai dėl tarptautinės apsaugos prašymo sprendžianti institucija vykdo procedūrą pagal direktyvos 31 straipsnio 8 dalies b punktą taikydama saugios kilmės šalies sampratą ir pagal direktyvos 32 straipsnio 2 dalį nusprendžia, kad prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas, nors atitinkama valstybė neatitinka direktyvos I priede nustatytų reikalavimų.

¹² Čekijos teisėkūros institucija dar nėra perkėlęs šios nuostatos į Čekijos teisės sistemą. Todėl ji turi veikti tiesiogiai.

¹³ Direktyvoje aiškiai nurodytas nagrinėjimas *ex officio* kitais, jos 46 straipsnio 4 arba 6 dalyje reglamentuotais atvejais.

¹⁴ Žr. 2017 m. gegužės 10 d. *Nejvyšší správní soud* (Aukščiausiasis administracinis teismas) sprendimą Nr. 2, As 163/2016–27.

- 22 Jei pagal direktyvos 46 straipsnio 3 dalį teismui nesuteikiama teisė *ex officio* patikrinti potvarkio atitikties direktyvos I priedui, kyla klausimas, ką kita galėtų apimti išsami bylos teisės klausimų patikra. Pačioje šioje nuostatoje nenurodyta, kad ši patikra turėtų būti atliekama tik laikantis prašytojo prieštaravimo ribų, todėl aiškiai neatmetama *ex officio* kontrolės galimybė. Šiam argumentui pagrįsti taip pat galima remtis Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu¹⁵.
- 23 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad pagal direktyvos 46 straipsnio 3 dalį nurodyta patikra turi būti atlikta *ex officio* ir turi apimti klausimą, ar pagal direktyvos 31 straipsnio 8 dalies b punktą nagrinėjamu atveju apskritai reikėtų taikyti paspartintą procedūrą.

¹⁵ Žr. 2011 m. kovo 8 d. Teisingumo Teismo nuomonės 1/09 68 ir 69 punktus.